

Koen VANMECHELEN

Kunstenaar

In mei ontving Koen VANMECHELEN een eredoctoraat aan de Universiteit Hasselt. De kunstenaar kruist met zijn *Cosmopolitan Chicken Project* niet enkel kippen van alle mogelijke rassen, hij legt ook dwarsverbanden tussen kunst en wetenschap, boerenstiel en samenleving. Van zijn werk gaat een indringende, geëngageerde boodschap uit.

‘Mijn kippenwei is een soort Utopia’

Lieve WOUTERS

Vader was kunstenaar, moeder modeontwerpster. Koen VANMECHELEN, geboren in 1965 in Sint-Truiden, groeide dus op in een creatief milieu. Toch is hij, net als zijn vader overigens, autodidact. Vóór hij van de kunst kon leven, werkte hij als kok-pâtissier. Zijn belangstelling voor de kip werd nochtans al heel vroeg gewekt. Al sinds zijn vijfde kweekt Koen VANMECHELEN ze. Zijn werk is intussen wereldvermaard.

– „Wie de kip volgt, komt de mens tegen”, zegt u. Wat hebben mens en kip gemeen?

De kip is het meest gedomesticeerde dier ter wereld en komt ook het meest voor in de samenleving, en wel in alle culturen. Je moet bijna besluiten dat de kip met de mens is verbonden. Zelf raakte ik op mijn vijfde al geboeid door de kip, waardoor ik me soms afvraag wie de eerste stap zette. Ging ik naar de kip, of kwam de kip naar mij?

Dat is een vraag die je ook wetenschappelijk kunt stellen. Is die domesticatie van de kip een gevolg van spontane mutatie of van manipulatie door de mens? Volgens de Zweedse geneticus Leif Andersén is waarschijnlijk het eerste het geval. De filosofie, of religie als je wil, stelt dan de vraag: wie heeft die mutatie in gang gezet? En wat is nog de verantwoordelijkheid van de mens? Het vraagstuk wordt alleen maar groter, en daar kan een kunstenaar heel wat mee. Op dezelfde manier sluit de ontrafeling van het leven door de wetenschap het geloof niet uit, want het mysterie blijft.

– Zoals de vraag wie er het eerst was, de kip of het ei?

Het is een vraag waar je mee bezig kunt blijven. Een wetenschapper poneerde onlangs dat de kip er eerst moet zijn geweest, want geen ei zonder proteïnen. Maar de filosoof vraagt zich dan af: waar komen de proteïnen vandaan? De dualiteit blijft en is noodzakelijk om nieuw leven voort te brengen. Los van die vraag is het ei voor mij een tweede belangrijk symbool. Terwijl de kip staat voor energie en evolutie, is het ei symbool voor de wereld, de aarde, de voedingsbodem. Ik heb mezelf wel eens een wandelend ei genoemd, klaar om uitgebreed te worden. Al wat ik nodig heb, is een kip die de nodige energie in mij opwekt.

– U noemt zichzelf een sociaal geëngageerd kunstenaar. Welke boodschap wil u meegeven? Mijn hoofdthema is diversiteit. In 1998 begon ik met mijn *Cosmopolitan Chicken Project*. De eerste stap was het kruisen van een

Mechelse koekoek met een Franse Bressekip. Het resultaat kruiste ik dan weer met een Engelse kip. Intussen zit ik veertien generaties ver. Het uiteindelijke doel is niet, zoals vaak verkeerd wordt voorgesteld, om terug te gaan naar de oerkip. Ik wil niet naar het verleden of naar een eenheidsworst.

Geneticus Jean-Jacques Cassiman, die mijn project vanuit wetenschappelijk oogpunt volgt, stelt net dat de diversiteit van de gekweekte kippen zo groot is, dat je eigenlijk van aparte individuen kunt spreken. Zo is mijn kippenwei een soort Utopia, een culturele en genetische smeltkroes, zonder etnische groepen, een wereld die één is in verscheidenheid. Niet de oerkip, maar de superbastaard is mijn doel.

– Een samenleving met alleen maar aparte individuen leidt tot eenzaamheid en een mentaliteit van ieder voor zich, vrees ik.

Ik hou geen pleidooi voor individualisme en nog minder voor egocentrisme. Er zullen altijd nieuwe groepen ontstaan. Het is een soort perpetuum mobile: groepen vervagen en leiden weer tot nieuwe verbanden. We zouden daar minder verkramppt mee moeten omgaan.

„Kunst moet voer zijn voor de hersenen”

Ik geef toe, mijn Utopia is niet per se een makkelijke samenleving. Ook op mijn kippenwei wordt behoorlijk op elkaar in gepikt. We moeten echter wat minder verkramppt zijn om bestaande kaders op te geven. Ook religies moeten meer aan kruisbestuiving doen, vind ik. Boeddhisten zijn heel wat lossier in hun omgang met vergankelijkheid. Kijk naar de Mechelse koekoek met zijn prachtige harige poten. Na de eerste kruising was het haar op de poten weg, maar in de veertiende generatie dook het opnieuw op. Schitterend, toch?

Wie was er eerst, Koen Vanmechelen of zijn kip? © Yorick Jansens

– Ook met het ‘Cosmogolem Project’ gaf u een sociaal geëngageerde boodschap. De houten reus ging in 2005 mee met de Vlaamse deelnemers aan de Wereldjongerendagen in Keulen.

Voor dat project werkte ik samen met kinderpsychiater Peter Adriaenssens en zuster Jeanne Devos. Jongerengroepen worden uitgenodigd de Cosmogolem na te bouwen. Het is een houten constructie die symbool staat voor universele kinderrechten en voor de valkuil van de maakbaarheid van de mens. Hij is een redder, een steun voor wie hem nodig heeft.

– U bent kunstenaar en filosoof, werkt samen met wetenschappers, maar eigenlijk begint bij u alles bij de boerenstiel.

Zoals een andere kunstenaar de technische vaardigheid moet bezitten om een bronzen beeld te gieten, zo moet ik met grote deskundigheid en passie voor mijn dieren zorgen. In Meeuwen-Gruitrode, waar ik woon, ben ik daar dagelijks vier uur mee bezig.

– Anders dan vele hedendaagse kunstenaars, die menen dat hun werk voor zich moet spreken, geeft u lezingen over uw projecten. U wil dat het publiek begrijpt wat u bedoelt.

De een is vatbaar voor muziek of poëzie, de ander voor een lezing. We zijn nu eenmaal allemaal verschillend en ook die verschillen moeten we aanvaarden en respecteren. Daarom heb ik er geen moeite mee mijn werk op uiteenlopende manieren voor te stellen. Mij gaat het niet om het werk op zich, maar om de boodschap. Kunst moet voer zijn voor de hersenen en zich verweven met de samenleving. Geen wonder dat grote kunst vroeger vaak in de kerk terecht kwam.

Het *Cosmopolitan Chicken Project* van Koen Vanmechelen is vanaf 7 oktober te zien in het Tournay-Solvaypark in Brussel, in het kader van de tentoonstelling *Diversity*, georganiseerd naar aanleiding van het Europees Jaar van de Diversiteit.